

<http://dx.doi.org/10.16926/gea.2025.02.01.25>

mgr Anna WARSTON

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie

ORCID: 0000-0001-9452-3459.

e-mail: anna.warston@doktorant.ujd.edu.pl

Sprawozdanie z sesji plenarnej I Okrągłego Stołu ds. Mediacji, która odbyła się 15 stycznia 2025 r. na Uniwersytecie Jana Długosza w Częstochowie

Dnia 15 stycznia 2025 roku na Uniwersytecie Jana Długosza w Częstochowie odbyła się sesja plenarna I Okrągłego Stołu ds. Mediacji, którego organizatorem było Interdyscyplinarne Centrum Badań nad Edukacją i Pomocą Prawną oraz Mediacją przy współudziale Fundacji „In dubio pro libertate”. Inicjatorem wydarzenia był prof. dr hab. Bogusław Przywora, a model Okrągłego Stołu ds. Mediacji opracowała i wdrożyła sędzia Ewa Drzewiecka pełniąca w Centrum funkcję Koordynatora ds. Mediacji.

Opracowany model Okrągłego Stołu ds. Mediacji stanowi rezultat prowadzonych na Uniwersytecie Jana Długosza w Częstochowie prac rozwojowych mających na celu stworzenie nowatorskiego modelu upowszechniania mediacji możliwego do zastosowania w różnych lokalizacjach i na różnych poziomach struktury, czy to o charakterze regionalnym, krajowym, czy międzynarodowym. Bodźcem do podjęcia tych prac była próba znalezienia remedium na obserwowaną od dwóch dekad w Polsce niską popularność mediacji jako metody rozwiązywania sporów – zarówno wśród obywateli, jak i w praktyce instytucjonalnej, w tym w wymiarze sprawiedliwości i administracji publicznej. Mimo formalnego umocowania mediacji w polskim systemie prawnym i licznych inicjatyw promujących jej stosowanie wciąż pozostaje ona narzędziem marginalnym. Jednocześnie od wielu lat obserwuje się przeciążenie systemu sądowego w Polsce.

Model miał na celu stworzyć trwałą i systemową platformę współpracy różnych środowisk zaangażowanych w rozwój mediacji – m.in. przedstawicieli sądownictwa i nauki, administracji publicznej, organizacji pozarządowych, samorządów prawniczych, przedstawicieli szkolnictwa wszystkich szczebli oraz mediatorów praktyków. Prace nad modelem miały charakter rozwojowy – ich

celem było nie tylko zidentyfikowanie barier, ale również zaprojektowanie struktury współdziałania umożliwiającej wypracowanie spójnych i szeroko akceptowanych działań na rzecz popularyzacji mediacji. Inicjatywa ta wpisuje się w misję uczelni wyższej jako instytucji naukowej aktywnie odpowiadającej na wyzwania społeczne, wykorzystującej wiedzę i potencjał badawczy do kreowania rozwiązań o praktycznym zastosowaniu. Z tego względu to uczelni wyższej przypadła wiodąca rola koordynatora całego procesu.

Skonstruowany model Okrągłego Stołu ds. Mediacji to model procesowy składający się z trzech etapów: pierwszego – przygotowawczego obejmującego wytypowanie instytucji biorących udział w obradach, ich przedstawicieli oraz przeprowadzenie indywidualnych rozmów zdalnych z delegatami w celu ustalenia potencjalnych obszarów współpracy; drugiego – właściwych obrad plenarnych, podczas których ustalone zostaną działania podejmowane w danym roku kalendarzowym; oraz trzeciego etapu – polegającego na koordynowaniu wdrożenia uzgodnionych działań.

Pierwszy etap Okrągłego Stołu ds. Mediacji odbył się w grudniu 2024 r. Wytypowane zostały instytucje i ich delegaci, którzy będą brali udział w obradach plenarnych. Koordynator ze strony Uniwersytetu przeprowadził rozmowy indywidualne z wszystkimi delegatami i zebrał pomysły dotyczące potencjalnych działań promujących mediację.

Drugi etap – sesja plenarna, została zaplanowana na dzień 15 stycznia 2025 r. na Uniwersytecie Jana Długosza w Częstochowie od godz.15.30, kiedy to rozpoczęła się wstępna sesja rozmów kularowych. Właściwe obrady rozpoczęły się punktualnie o godz.16.00 i zostały zaplanowane na 2 godziny, po których nastąpiła zamykająca sesja rozmów kularowych. Moderatorami debaty byli sędzia dr Adam Jaworski i sędzia Ewa Drzewiecka. Wydarzenie otworzył Prorektor ds. Nauki i Badań Naukowych dr hab. Bogusław Przywora prof. UJD. Jako pierwszy głos zabrał JM Rektor UJD prof. dr hab. Janusz Kapuśniak, który podkreślił, jak niezwykle istotne jest, aby na Uniwersytecie poza pisaniem i nauką rozmawiać. Zdaniem JM Rektora rozmowa, wymiana poglądów i doświadczeń jest niezwykle istotna i ma znaczący wpływ na kształtowanie nauki oraz rozwój Uniwersytetu. W następnej kolejności wypowiedziała się Dziekan Wydziału Prawa i Ekonomii UJD dr Ewelina Żelasko-Makowska prof. UJD podkreślając wieloletnią współpracę z sądami, Okręgową Radą Adwokacką, Okręgową Izbą Radców Prawnych oraz mediatorami. Wspólnie podejmowane inicjatywy są niezwykle wartościowe dla kształtowania i edukacji studentów na Uniwersytecie. Jako trzeci głos zabrał sędzia Naczelnego Sądu Administracyjnego dr Krzysztof Winiarski, który podkreślił, jak ważna jest mediacja, mimo iż w postępowaniach sądowo-administracyjnych jest ona niestety niewykorzystywana. Dr hab. Jarosław Czerw prof. UJK wskazał na historyczne umocowanie mediacji i fakt, iż jest ona wykorzystywana w społeczeństwie od

wieków. Podkreślił również przyszłość mediacji, zaznaczając przy tym, że mogłaby ona rozwiązać wiele spraw między innymi z zakresu decyzji środowiskowych na poziomie pierwszej instancji. Zaznaczył również, że mediacja w urzędach państwowych pozwoliłaby na szybsze załatwienie spraw, z którego obie strony byłyby zadowolone.

W dalszej części debaty głos zabrała Kierownik Uniwersytetu Trzeciego Wieku na Uniwersytecie Jana Długosza w Częstochowie dr Joanna Górna prof. UJD wskazując, że niejednokrotnie w swojej pracy na Uczelni spotykała się z mediacją. Podkreśliła również konieczność popularyzowania mediacji wśród społeczeństwa. Prezes Fundacji „In dubio pro libertate” wskazał, jak istotna jest współpraca wielu środowisk, aby jak najlepiej zrealizować wybrane cele. Następny głos zabrał Prezes Sądu Okręgowego SSO Jarosław Poch informując, że odsetek spraw kierowanych do mediacji (z tych które skierowane być mogą) wynosi jedynie 1,6%. Podkreślił, że wynika to w dużej mierze z małego upowszechnienia mediacji wśród społeczeństwa oraz środowiska sędziowskiego. Koordynator ds. mediacji Sądu Okręgowego w Częstochowie sędzia Lidia Dudek podkreśliła istotę stanowisk sędziów wobec postępowań mediacyjnych, wskazując jednocześnie na zalety mediacji, do których z perspektywy sądu należy brak sporządzania uzasadnień w przypadku podpisania ugody w postępowaniu mediacyjnym. Takie działanie odciąża sędziów i pozwala poświęcić czas innym sprawom. Wskazała również, że w Sądzie Rejonowym w Częstochowie odbywają się spotkania informacyjne dotyczące polubownych metod rozwiązywania sporów, w tym mediacji, na których można konsultować swoje sprawy w zakresie poddania ich pod polubowne rozwiązanie sporu. Wiceprezes Sądu Rejonowego w Częstochowie SSR Joanna Jurczyk-Wiecha mówiła o doniosłym znaczeniu i istocie mediacji podkreślając szybkość i niskie koszty postępowań mediacyjnych w porównaniu do procesów sądowych. W następnej kolejności Prokurator Prokuratury Okręgowej w Częstochowie Tomasz Mielczarek podkreślił mankamenty mediacji w postępowaniu karnym na etapie postępowania przygotowawczego. Opowiedział krótko o historii mediacji w procesie karnym wskazując również, że mimo nikłego wykorzystywania mediacji w prokuraturze narzędzie to staje się coraz bardziej popularne. Zastępca Komendanta Komendy Miejskiej Policji w Częstochowie nadkom. Michał Adamus przywołał małą świadomość społeczeństwa na temat mediacji, podkreślając jak ważna jest promocja i propagowanie polubownych metod rozwiązywania sporów przez Policję. Zdaniem asystent zespołu ds. profilaktyki społecznej nieletnich i patologii Wydziału Prewencji Komendy Miejskiej Policji w Częstochowie asp. Marleny Leszczyniak mediacja szczególną rolę odgrywa w sprawach z zakresu prawa rodzinnego oraz w sprawach dotyczących przemocy domowej. Asp. Leszczyniak wskazała, że policjant pełni rolę quasi-mediatora, który podczas interwencji stara się załagodzić

konflikt oraz pomóc stronom dojść do porozumienia. Policjanci potrzebują szkoleń w zakresie mediacji, tak aby sami mogli w jak najlepszym stopniu promować ten sposób rozwiązywania sporów w społeczeństwie. Pełnomocniczka Prezydenta Miasta Częstochowy ds. Równych Szans Agata Wierny opowiedziała, że w Urzędzie Miasta niejednokrotnie spotyka się z mediacją, która pomaga rozwiązywać spory sąsiedzkie i rodzinne. Podkreśliła przy tym aktywny udział władz miasta w promocji mediacji. Zaznaczyła również, jak ważna jest edukacja o mediacji oraz wyrażaniu emocji w szkołach na każdym etapie nauki, co pomoże młodym ludziom lepiej zrozumieć ideę i istotę mediacji.

Dziekan Częstochowsko-Piotrkowskiej Okręgowej Izby Adwokackiej adw. Marcin Karpiński mówił o aprobachie adwokatów wobec postępowań mediacyjnych podkreślając zadowolenie obu stron i efekt „win – win” oraz krótki czas postępowań. Zaznaczył jednak, że o ile w postępowaniu cywilnym legislator umożliwia mediację dość często, tak w postępowaniu karnym jest ona obwarowana licznymi utrudnieniami i wymagane są w tym zakresie zmiany legislacyjne. Wicedziekan Okręgowej Izby Radców Prawnych r.pr. Jacek Będkowski mówił o istotnej roli alternatywnych metod rozwiązywania sporów oraz zachęcał, aby alternatywne metody rozwiązywania sporów stały się tymi podstawowymi, a sąd alternatywą. Nadmieniał również o szkoleniach dla radców prawnych w zakresie mediacji, które organizowane będą w OIRP w najbliższym czasie. Stały mediator sądowy r.pr. Agnieszka Kos-Pęczek mówiła o tym, jak ważne jest budowanie zaufania dla mediacji i mediatorów, co będzie stanowić podstawę do częstszego wykorzystywania alternatywnych metod rozwiązywania sporów (ADR) przez społeczeństwo. Stały mediator sądowy r.pr. Tomasz Głębocki przedstawił mediację jako inwestycję społeczną, podkreślając jak ważna jest rozmowa i wypracowanie kompromisu. Inwestycja w rozpowszechnianie mediacji jest inwestycją długofalową, która może przynieść skutki w postaci wzrostu odsetka spraw pozytywnie zakończonych w postępowaniu mediacyjnym. Niezwykle ważne w tym procesie jest przybliżanie roli mediatora oraz profesjonalnych pełnomocników w procesach mediacyjnych. Członek Zarządu Fundacji „Przyjazne Prawo” apl. radc. Ilona Makuch-Siwek przedstawiała działania mające na celu promowanie mediacji w szkołach oraz na Uniwersytecie. Podkreślała jak ważna jest nauka wyrażania emocji i potrzeb dla prawidłowego funkcjonowania w społeczeństwie.

Przedstawicielka I LO im. J. Słowackiego, nauczycielka historii i wiedzy o społeczeństwie Agnieszka Wiklińska podkreślała wieloletnią współpracę między Liceum a Wydziałem Prawa i Ekonomii UJD w zakresie edukacji młodzieży i promowania ADR. Poza wartościowymi wykładami i zajęciami teoretycznymi wyraziła otwartość na kontynuowanie współpracy poprzez warsztaty praktyczne o mediacji oraz symulacje postępowań mediacyjnych. Pedagog w Szkole Podstawowej nr 31 im. Orła Białego w Częstochowie Beata Sobczak-Kuca mówiła o dużej ilości spraw

quasi-mediacyjnych, które odbywają się w szkole między uczniami oraz na linii rodzice – dzieci. Wskazywała na konieczność promowania mediacji i nauki o alternatywnych metodach rozwiązywania sporów (ADR) od najmłodszych lat, co może pomóc dzieciom w rozwiązywaniu konfliktów, a z czasem dzieci mogą stać się wzorem dla rodziców, jak rozwiązywać polubownie problemy.

Prezydent Regionalnej Izby Przemysłowo-Handlowej w Częstochowie dr hab. Edmund Golis prof. UJD wskazał na edukacyjne walory wydarzenia. Podzielił się również refleksjami i potrzebami w zakresie rozwiązywania sporów z perspektywy przedsiębiorców i podkreślił konieczność rozpowszechnienia mediacji wśród tej grupy społecznej. Prezes Związku Przedsiębiorców i Pracodawców w Częstochowie Aneta Janik-Barciś podkreślała, że przedsiębiorcom zależy, aby rozwiązywanie sporów było szybkie, skuteczne i jak najmniej kosztowne, a postępowania mediacyjne realizują te trzy wymogi. Niestety niewielu przedsiębiorców z tego rozwiązania korzysta, co wskazuje na dużą potrzebę edukacji.

Stały mediator sądowy r.pr. Janusz Pyziak zadał pytanie: Co zrobić, aby promować mediację? Podkreślił wartość szkoleń, warsztatów i projektów w tej tematyce. Wskazał również na interesujący model mediacji w nurcie Porozumienia bez Przemocy (Nonviolent Communication, NVC), która polega na rozwijaniu autentycznych relacji poprzez zrozumienie i wyrażanie naszych potrzeb i uczuć z empatią i jasnością, która pomaga w postępowaniach mediacyjnych i prowadzi do zadowolenia obu stron. Stały mediator sądowy Mariola Pawłowska-Rak podkreślała istotę współpracy między instytucjami a mediatorami, która pomaga w skutecznym prowadzeniu mediacji. Opowiedziała również o inicjatywach *pro bono* organizowanych przez mediatorów. Stały mediator sądowy Agnieszka Hibner wskazała na wagę zajęć praktycznych wśród uczniów i studentów w celu promocji ADR, bowiem to praktyka pozwala nauczyć się najwięcej o mediacji. Niezwykle ważne są zajęcia warsztatowe mające na celu zobrazowanie działań mediatora i stron w postępowaniu. Stały mediator sądowy Jakub Kulik podkreślił znaczenie psychologii i emocji podczas prowadzenia mediacji. Z doświadczenia wskazał na konieczność szkoleń m.in. w środowisku zawodowym policjantów i prokuratorów z zakresu sprawiedliwości naprawczej.

Intensywne obrady i dyskusje zwińczyło podpisanie Deklaracji o wsparciu i celowości działań edukacyjnych i promocyjnych w zakresie mediacji. Debatę zakończono merytorycznym podsumowaniem, wyrażając jednocześnie nadzieję, że powyższa inicjatywa będzie kontynuowana w latach następnych.

W kolejnych miesiącach realizowany był trzeci etap modelu – koordynowanie wdrażania uzgodnionych działań. W wyniku uzgodnień dokonanych podczas I Okrągłego Stołu ds. Mediacji w Częstochowie zrealizowano następujące projekty: w ciągu miesiąca utworzono funkcję sędziego Pełnomocnika ds. Mediacji na szczeblu Sądu Rejonowego w Częstochowie i wdrożono w jednostce system współpracy sędziów z mediatorami sądowymi. Przeprowadzona została

symulacja mediacji gospodarczej podczas śniadania biznesowego, a stały mediator sądowy uczestniczył w spotkaniu biznesowym „Speed Business”. W marcu 2025 r. ruszył pilotaż Akademii Młodego Mediatora w trzech placówkach szkolnych w Częstochowie. Uczniowie tych szkół rozpoczęli szkolenie na mediatorów rówieśniczych, zrealizowane zostały również sesje informacyjne dla nauczycieli i rodziców. Przeprowadzona została symulacja mediacji cywilnej dla seniorów w ramach Uniwersytetu Trzeciego Wieku UJD oraz warsztaty dla 110 funkcjonariuszy Policji z symulacją mediacji rodzinnej pod nazwą „Mediacja jako narzędzie prewencji”. W Komendzie Miejskiej Policji w Częstochowie udostępniono harmonogram bezpłatnych spotkań informacyjnych stałych mediatorów sądowych w każdym tygodniu bieżącego roku. Na wrzesień 2025 r. zaplanowane zostały warsztaty z symulacją mediacji dla aplikantów adwokackich i radcowskich. Podczas obrad Okrągłego Stołu zbudowane zostały podwaliny wydarzenia o charakterze ogólnopolskim – Wielkiego Kongresu Mediacji, który odbędzie się 16 października 2025 r. na Uniwersytecie Jana Długosza w Częstochowie. Wydarzenie zgromadzi praktyków i teoretyków mediacji z całej Polski. Patronat nad wydarzeniem objęło m.in. Ministerstwo Sprawiedliwości i Rzecznik Praw Obywatelskich.

O organizatorach

Interdyscyplinarne Centrum Badań nad Edukacją i Pomocą Prawną oraz Mediacją to jednostka badawcza powstała z inicjatywy pracowników naukowych Wydziału Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Jana Długosza w Częstochowie. W Centrum w latach 2024–2027 realizowany jest projekt dofinansowany przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego pt. „Edukacja prawna jako instrument podnoszenia świadomości prawnej społeczeństwa” w ramach programu „Nauka dla Społeczeństwa II”. Kierownikiem projektu jest prof. dr hab. Bogusław Przywora.

Fundacja „In dubio pro libertate” jest podmiotem utworzonym przez częstochowskie środowisko naukowe prawników, realizujące działalność poprzez prowadzenie badań naukowych, organizowanie konferencji, seminariów, sympozjów oraz innych twórczych inicjatyw. Misją Fundacji jest podejmowanie wszelkiej aktywności mającej na celu wspieranie ludzi nauki w ich rozwoju na szczeblu międzynarodowym oraz krajowym, kooperacja z zagranicznymi ośrodkami naukowymi, umożliwiająca prowadzenie synergicznych badań naukowych, wymiana doświadczeń dydaktycznych podczas europejskich wizyt studyjnych w prestiżowych uniwersytetach, udział w kwerendach bibliotecznych i wspieranie działalności wydawniczej.